

տատ է մնում իր փայփայած զաղափարներին։ Այս է պատճառը, որ առաջնքը անդիտակցաբար հետևելով կեանքի մատերիալական ուղղութեան, եղեգնի պէս ծալծալվում են այս կամ այն ազգեցութեան ներքոյ և խլացնում են իրանց մէջ արդարութեան ու ծշմարաւութեան ձայնը։ Եւ այսպէս այն բարի և ազնիւ սերմերը, որ մի ժամանակ սերմանել էր ճեմարանը նրանց մատաղ սրտերի մէջ, չը տալով իր արժանի պտուղը, չորանում են վերջապէս։ Իսկ երկրորդների մասին, տեղի պակասութեան պատճառով, կարող չենք շատ ընդպարձակվել. միայն այն կասենք, որ դրանք շատ ցանկալի երեսոյն ներ են մեր մէջ և ըստ կարելոյն պէտք է աշխատենք բազմացնել նրանց թիւը։

Դառնանք դէպի յօդուածը։ Յառաջագոյն պիտոյ է ասել ձեզ, պատուելի ընթերցողներ, որ պ. յօդուածագիրը, որպէս նշամարդում է նրա գրածի ոգուցը, շատ և շատ տեղ յառաջ է բերել թիւր տեղեկութիւններ, անկանած կամենալով նսեմացնել լ. ճեմարանի փառք ու պատիւը։ Այդ յօդուածի զլիսառոր միտքն է հայոց լեզուի գասաւութեան թուլութիւնը լ. ճեմարանի մէջ, Պ. յօդուածագիրը շատ ցաւում է որ անցել են այն երջանիկ ժամանակները, երբ «գեռ լ. ճեմարանի պայծառ աստղը փայլում էր մեր հայերիս ուշադրութիւնը, երբ ճեմարանից դուրս էին գալիս այնպիսի մարդիկ, որպէս Լորիս-Մելքոնվը։ Եպիպոսի վաղեմի մինիստր Նուբարփաշան (?!), ստասս սեկրետար Յովով. Գելեանվը, արդի ճեմարանիս հոգաբարձուն պ. Արամէլիք Լազարեվը և այլն և այլն։ Ակամայ ծագում է մեր մէջ մի այդպիսի բնական հարց թէ ինչպէս է մեկնում պ. յօդուածագիրը այն երեւոյթը, որ այժմեան աշակերտներից դուրս չեն գալիս այդպիսի գործունեայ և երկելի անձնուք։ Միթէ լ. ճեմարանը, ընդունելով կլասսիկական սիստեմը, կորցրեց արանով իր վարկը ու խորհուրդը։ Ոչ—պ. յօդուածագիրը նոր ուղղութեան մէջ ընդհակառակն տեսնում է մի զեղեցիկ և ցանկալի երևոյթ։ Ուրեմն ինչու է նսեմացել, նրա կարծիքով, լ. ճեմարանի աստղի լոյսը—պ. յօդուածագիրը պատասխանում է «ցան է ասել՝ հայոց լեզուի գաւերի թուլութեան պատճառով»։ Այդ խօսքի վրա մեր կողմց կամենք ձեզ, պատուելի ընթերցողներ, որ մինք թէն պատում ենք վերոյիշեալ պատկառելի անձնաց անունը և նրանց գործունեութիւնը, այնու ամենայնիւ պէտք է ծշմարտապէս խոստվանենք, որ նրանք երբէք չեն իմացել հայոց լեզուն, թէ պէտ և ճեմարանի երջանիկ տարիների ճնունդ են եղել. Ուրեմն պ. յօդուածագիրը, կամենալով ակնարկի հայոց լեզուի նախկին ծաղկեալ վրձակի վրա, սինալմակը ընտրում է այնպիսի օրինակներ, որ խօսում են բոլորովին ներհակ իր զլիսառոր մաքին։ Հրաշալի լոգիկական վերլուծութիւն։

Տեսնենք այժմ, որքան ծշմարիտ է հայոց լեզուի գասերի թուլութիւնը լ. ճեմարանի մէջ և քննենք այդ վերջնին ազգութեանը մաքին։ Հայոց լուսական կամ աշխակերտներ, Վրիմից, Արմաւիր բարփայից եկած, անուամբ միայն հա

Հարիւրների պակասորդով՝ Քաղաքային զպրա-
նոցի այժմեան տեսուչը ստանում է հրահանգ
վերջին դասատներում մտցնել և այն առարկա-
ների դասաւութիւնը, որոնց անցնում են բէա-
լական դպրոցներում։ Ակսվում է և այդ առար-
կաների դասատութիւնը։ Բայց այս ամենը կա-
տարվելուց յետոյ էլ «բէալական դպրոց» ունե-
նալու պահանջը դեռ մինչև այսօր էլ մնում է մի
անդրագործելի պահանջ։ Անմեկնելի յետաձգու-
թիւն։ Տաս տարիէ, որ քարշէ դալիս այդ հարցը
և վատարաղդ Ալեքսանդրապօլը դեռ չը տե-
սաւ այդ գորդեան հանգայի լուծումը։ Գուցէ
մի քանի տարիներ էլ դեռ քարշ գայ
այդ հարցը։ Եթէ մի կողմից առաջադրվեն
նսրբնորոյ պատճառաբանութիւններ իսկ միւս
կողմից գանձամ անբարեմիտներ և չը
կամներ կուսակցական նեղ և սահմանա-
փակ շահերավ տառողիված աղքեն արտաքուստ
հակառակ Ներգործութեամբ գործի ընթացքի
վրա Քաղաքական գործոց ղեկավարների կրտ-
րուկ և վճռողական ընթացքը կրնայ միայն
բաւնալ մէջ աեղից այսպիսի արգելափիթներ և
ձեռք բերել բէալական դպրոցի համար շուտա-
փոյթ թուլաւութիւն։

Միշտ սահում են կեղտուն անցքեմ մէկը միւսի ետեից:

և չը լսէի՝ ինչ են խօսում իմ չորս կողմք՝....
Թաղ հրապարակախօսը բազոքէ ու գոչէ, թողլ
լրագրութիւնը մտրակէ ու ձաղկէ,—մեր հոգնոր
վարչութիւնը կը մնայ միշտ մի և նոյն անուղ-
ղելի վարչութիւնը: Ատելով ատել վերանորոգիչ
ոգին, ոչմ լողալ ժամանակակից պահանջների հո-
սանքին, աւելի լակոնական՝— նորութեան մէջ
պաշտպանել հնութիւնը, անա թէ ինչ վը-
տանգաւոր և խարխուլ սկզբունքի վրա աշխա-
տում է պահպանել իր գոյութիւնը հոգնոր վար-
չութիւնը: Եւ շահասիրութիւն, ակնյայտնի կա-
շառակերութիւն, միջնադարեան մոլեսանդու-
թիւն, անարժան անձնառորութեանց եկեղեցա-
կան պաշտօնների տիրապետումն կազմում են
միակ պայմաններ արդի հոգեորականութեան
թշուառ գոյութեան: Ի՞նչպէս կարող է հան-
գուրժել լրագրութիւնը, երբ բարոյականութիւ-
նից և գիտութիւնից բարորպին գորկ տիրացու-
ներ, տիրացուներ, որոնք հազիւ կարողանում
են կակագելով կարդալ իրար ետից մի քանի
բառեր, իսկ գրագիտութեան հոսն անգամ չա-
ռած, կաշառքի միջոցաւ յափշտակում են քա-
հանայական պաշտօններ, և որոնք միայն ամօթ
և միայն նախատինք են բերում հոգեորականու-
թեան վարկին: Արանք չեն դառնում հոգեորա-
կաններ, այլ՝ հոգեորականութեան կղկղանք..., և

երբ լրագրութիւնը ամնայն իրաւամբ դատա-
պարառում է հոգեոր վարչութեան այս զգվելի և
անտակո վարմունքը, վերջինս փակում է ա-
կանջները ճշմարտութեան ձայնի դէմ և թշնա-
մական ձայն է համարում այդ բարեկամական
ձայնը: Ո՛րքան կուրութիւն, ո՛րքան թիւր ճա-
նաչողութիւն...

Անթիւ են այսպիսի կեղոստ օրինակներ մե-
զանում, բայց ես բաւական եմ համարում այս-
քանը: Եւ կարծում եմ որ՝ այսքանը կարող են
պարզ կերպի: Հասկացնելու ձեզ, ընթերցնել, թէ
ինչ տեսակ ընկունելութիւն ունի «կրիակացին
ուղղութիւնը» մեր հասպակութեանց հէնց բո-
լոր դասակարգերի մէջ և ինչ դրութեան մէջ
կարող է գտնվել այդ ուղղութեան պաշտպան-
ների գրութիւնը:

Ի՞նչ կը մնաէր, ընթերցնել, այդ ուղղութեան
հետեւզների գրութիւնը, եթէ գորդի լինէին նը-
րանք կորովի կամքից և բարոյական անվեհե-
րութիւնից...

Ալէքսանդրօպօլ: Տեղացի յէ Տեղացի յէ

